

ХУПАВЦЕВА НАТАЛІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної психології та психодіагностики
Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне*

ФАСИЛІТАТИВНА МОДЕЛЬ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В СУЧАСНІЙ ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

В статті описано фасилітативну модель навчання на уроках іноземної мови із урахуванням структури когнітивної сфери особистості. Запропоновано маршрути організації пізнавального процесу згідно даної фасилітативної моделі. Це такі маршрути, як: вхідна інформація – сприйняття – відчуття – емпатія – пізнавальна діяльність; вхідна інформація – сприйняття – відчуття – уява – мислення – логічні узагальнення – пізнавальна діяльність; вхідна інформація – сприйняття – мислення – логічні узагальнення – пізнавальна діяльність; вхідна інформація – сприйняття – мислення – уява – мислення – логічні узагальнення – пізнавальна діяльність; вхідна інформація – сприйняття – відчуття – мислення – логічні узагальнення – пізнавальна діяльність; вхідна інформація – сприйняття – відчуття – уява – емпатія – пізнавальна діяльність та ін. Проаналізовано, яким чином опановується навчальний матеріал за даними маршрутами у процесі вивчення англійської мови в середніх класах.

Побудовано авторську фасилітативну модель опанування учнями іноземною мовою. Зазначено, що особливістю цієї моделі є поєднання трьох блоків: I – «Дії вчителя»; II – «Дії учнів»; III – «Результат». Центральним є блок II, який передбачає реалізацію учнями активних дій у процесі здійснення пізнавальної діяльності. I блок – «Дії вчителя». Даний блок відображує алгоритм діяльності вчителя у процесі навчання учнів, послідовність його кроків. Другий крок передбачає формулювання завдання, що має за мету впливати на мисленнєві процеси, формувати в учнів потребу і бажання розв'язати проблеми, а також сприяти становленню активної пізнавальної діяльності на уроках. Головною функцією вчителя на даному етапі є обґрунтувати для учнів всі можливі рекомендації, які формуються у процесі вивчення навчального матеріалу. Третьою складовою блоку (III – «Результат») є формування власної позиції, коригування системи цінностей і світобачення, визначення своєї точки зору. Зазначено, що на даному етапі відбувається формування особистісної рефлексії школяра.

Ключові слова: *фасилітація, фасилітативна модель навчання, вхідна інформація, сприйняття, відчуття, емпатія, уява, мислення, логічні узагальнення, пізнавальна діяльність.*

Постановка проблеми. Проблема фасилітативної взаємодії є однією з найбільш універсальних і перспективних в розвитку соціальної, культурної та морально-духовної дійсності. Безперечним є факт, що принципи та механізми фасилітативної взаємодії є основою соціальних взаємостосунків, є детермінантою взаєморозуміння і взаємоповаги, співпраці і взаємодопомоги, співчуття і співпереживання. Вихо-

дячи з цього, значення нашого дослідження визначається глибоким гуманітарно-онтологічним, соціально-культурним та психолого-педагогічним змістом ідей, принципів і механізмів фасилітативної взаємодії як нового психологічного феномена, який актуалізує особистісні потенціали, здібності та можливості індивіда, сприяє розвитку і формуванню особистості і, разом з тим, відкриває перспективи оптимізації спілкування і гармонізації міжособистісних взаємостосунків у великих і малих соціальних групах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема фасилітативної взаємодії не є зовсім новою для психологічної царини. Дане поняття було введено у науковий обіг К.Роджерсом [8], проте найбільш масштабні дослідження фасилітативної взаємодії були зроблені в емпіричних дослідженнях представниками раціогуманістичної психології (Г.О.Балл [1], А.Г.Волинець [1], Г.В.Дьяконов [2], В.Л.Зливков [3], С.О.Копилов [1], О.М.Мазурок [5], Н.О.Михальчук [5], С.О.Мусатов [7] та ін.). Таким чином, теоретичний аналіз наукової літератури та психологічної практики свідчить про те, що в сучасній науці є загальне розуміння проблеми фасилітації в цілому та психології організації фасилітативної взаємодії зокрема, а також фундаментального значення парадигми фасилітативної взаємодії для психологічної науки і практики. Дослідники фасилітативної взаємодії виявляють її гуманітарно-культурний зміст і особистісно-духовну спрямованість, аналізують багатогранність експлікації феноменів фасилітації та її проявів, усвідомлюють необхідність здійснення міждисциплінарного підходу у вивченні психологічних і психотерапевтичних форм і закономірностей фасилітативної взаємодії тощо.

Близькою до проблеми фасилітативної взаємодії на уроках у загальноосвітній середній школі є проблема організації діалогічних форм роботи, таких, як евристична бесіда, диспут, дискусія. Зокрема, в наших дослідженнях [6] було вивчено проблему психологічного потенціалу евристичної бесіди як форми навчальної роботи на уроках у середній школі. Так, було доведено, що використання педагогом психолого-педагогічних принципів організації евристичної бесіди, відповідних головним засадам гуманізації шкільної освіти, стимулює перетворення культурної та наукової спадщини людства у внутрішні когнітивні та мотиваційно-ціннісні новоутворення особистості школярів.

У той же час, сучасні дослідження психології фасилітативної взаємодії недостатньо повно і системно розкривають її екзистенційно-онтологічний і феноменолого-інтерпретативний зміст, недостатньою мірою окреслюють методико-конструктивні потенціали і науково-концептуальні перспективи (особливо ці, що стосуються суто прикладних досліджень, зокрема фасилітативної взаємодії в педагогічному процесі закладів середньої освіти. Недостатнім є також розуміння того, що науково-практичне вивчення різноманітних форм і закономір-

ностей психології фасилітативної взаємодії потребує розвитку конкретної методології її організації у психологічній науці.

Внаслідок цього, необхідність системного науково-практичного дослідження психології фасилітативної взаємодії і розробки основ фасилітативного підходу у психологічній науці та практиці визначає актуальність теми дисертаційного дослідження.

Проблема організації фасилітативної взаємодії у психологічній науці є вельми актуальною ще й тому, що вона відкриває неабиякі можливості емпіричного вивчення багатьох діалогічних прийомів (фасилітативний вплив, антиципативні можливості фасилітативного впливу, ціннісно-сміслові значення фасилітації та ін.), які недостатньо мірою досліджені в емпіричному плані. Вивчення проблеми фасилітативної взаємодії у психологічній науці та практиці є досить актуальною ще й в методичному аспекті, оскільки саме ця проблема відкриває неабиякі можливості для розробки нових – суб'єктно-діалогічних – методів психологічного дослідження (діалогічні методи анкетування, тестування, експериментування, аналіз продуктів діяльності) і технології практичної діяльності психолога (психокорекційне, психотерапевтичні, інтроспективні, інтерпретативні, наративні та ін.).

Отже, **метою** даної статті є проаналізувати когнітивний компонент фасилітативних технік як найбільш ефективних на уроках англійської мови.

Завданнями нашої статті є:

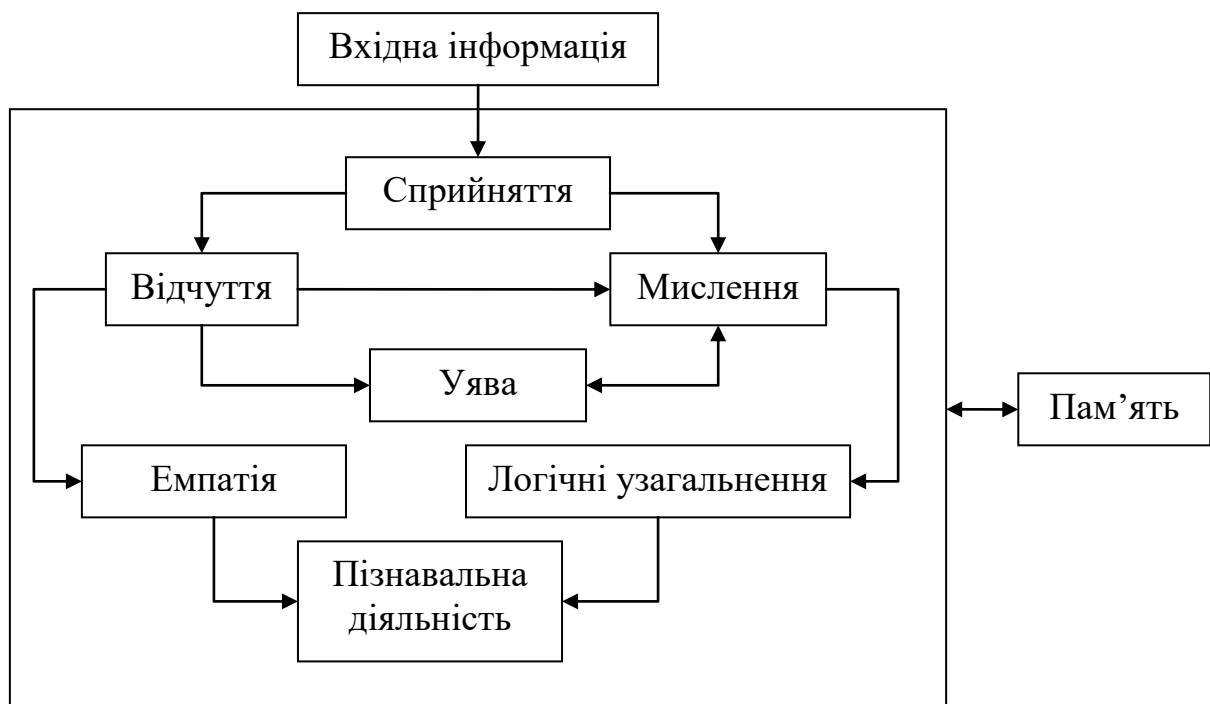
1. Описати фасилітативну модель навчання на уроках іноземної мови із урахуванням структури когнітивної сфери особистості.
2. Запропонувати маршрути організації пізнавального процесу згідно даної фасилітативної моделі.
3. Проаналізувати, яким чином опановується навчальний матеріал за даними маршрутами у процесі вивчення англійської мови в середніх класах.
4. Побудувати авторську фасилітативну модель опанування учнями іноземною мовою.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження.

Слово «когнітивний» походить від латинського «cognoscere» – знати. Когнітивна сфера особистості має безпосереднє відношення до того, як саме інформація сприймається людиною; за допомогою когнітивної сфери суб'єкт аналізує інформацію про реальну дійсність, здійснює співставлення, приймає рішення, вирішує проблеми, які постають перед нею щохвилини. За допомогою когнітивного аналізу можна розглянути і дослідити помилки, які виникають у процесі навчальної діяльності, а також проаналізувати знахідки, які дозволяють більшою мірою ефективно впливати на пізнавальну сферу учнів, намагаючись, щоб навчальний матеріал сприймався, запам'ятовувався, викликав готовність до пізнавальної діяльності з боку учнів.

Дослідженнями [4; 7] встановлено, що людина запам'ятовує швидше те, з чим пов'язана її діяльність, а також те, до чого вона має цікавість. Набагато гірше запам'ятовується байдужий, нецікавий незмістовний матеріал. Тому першочергове завдання вчителя полягає в тому, щоб викликати увагу учнів щодо сприймання нової інформації, врахувавши їхні інтереси, бажання і мрії. Адже з психологічної точки зору кожен учитель – це людина, яка допомагає учням «зазирнути» в майбутнє за допомогою навчальних засобів та технологій, в тому числі – фасилітативного характеру.

На нашу увагу заслуговує модель процесу пізнавальної діяльності, запропонована Г.С.Костюком [4]. Основними компонентами цієї моделі є такі: мотивація, сприйняття, мислення, відчуття, уява, емпатія. Причому автор наголошує, що пам'ять забезпечує цілісність і розвиток особистості людини, займає центральне положення в системі пізнавальної діяльності. На основі узагальнення існуючих підходів, набутого теоретичного і практичного досвіду нами розроблено авторську фасилітативну модель навчання (рис. 1).

Рис. 1. Фасилітативна модель навчання на уроках іноземної мови із урахуванням структури когнітивної сфери особистості

Авторська фасилітативна модель вміщує такі основні компоненти, як: вхідна інформація, сприйняття, відчуття, мислення, уява, емпатія, логічні узагальнення, пізнавальна діяльність, пам'ять. Згідно даної моделі можливими є різні шляхи організації фасилітативної взаємодії. На заняттях із іноземної мови із урахуванням того, що навчальна діяльність є досить складною, ми пропонуємо вчителям використовувати своєрідні «маршрути» пізнавальної діяльності, які ураховують принципи фасилітативної взаємодії на уроках (маються на увазі моде-

лі фасилітативної взаємодії: вчитель – учень, учень – учень, учень – текст). Сутність кожного з маршрутів полягає у проходженні вхідної інформації через кожен компонент моделі, який виконує при цьому своєрідні функції. Ми виділяємо вісім маршрутів організації пізнавального процесу згідно нашої фасилітативної моделі.

Приміром, розглянемо перший маршрут:

Вхідна інформація – сприйняття – відчуття – емпатія – пізнавальна діяльність

За вхідну інформацію в даному випадку, скажімо, візьмемо розповідь про Францію, романтичну країну закоханих з її пам'ятками культури та архітектури, зокрема, Ейфелевою вежею. Після сприйняття інформації такого типу мимоволі виникають відчуття: хочеться закохатися і відвідати Ейфелеву вежу разом з коханою людиною, відчувати всю романтичність Парижу. Згідно нашої моделі, на етапі актуалізації емпатії ми відчуваємо, що культурно збагатилися, довідалися багато цікавого про країну. Оскільки отримана учнями інформація є цікавою і корисною, вона, зафіксувавшись у пам'яті, обов'язково стане у нагоді в будь-якій практичній діяльності.

Розглянемо, приміром, яким чином відбувається плин пізнавального процесу згідно нашої моделі і наведеного вище маршруту на уроках англійської мови у школі. У старших класах учні отримують безліч інформації про країну, мову якої вони вивчають. Так, урок про Англію вчителю слід побудувати таким чином, щоб кожен учень відкрив для себе дещо цікаве і корисне, а саме своє бачення Англії як особливої країни. Вчителю слід підібрати колоритні, яскраві факти про дану країну. Сприймавши розповідь, у кожного учня виникатимуть свої власні відчуття: захочеться на власні очі побувати у Лондоні, побачити королеву, знаменитий годинник Біг-Бен, побувати у Вестмінстерському Аббатстві, де поховані видатні науковці, поети, письменники країни.

На етапі презентації вхідної інформації про країну слід використовувати яскраві ілюстрації того чи іншого визначного місця. Цікава, захоплююча розповідь вчителя не залишить байдужими дитячі відчуття. Після уроку кожен учень відчує наскільки корисним був урок, оцінить традиції і ментальність народу, зрозуміє, наскільки зміцнилась їхня свідомість під впливом почутого. Більшість учнів з метою наблизити свої бажання і відчуття до реальності (довідатись більше про Англію, щоб колись в майбутньому відвідати її) будуть більшою мірою наполегливими за умов здійснення пізнавальної діяльності (в нашому випадку – вивченні англійської мови).

Розглянемо другий маршрут:

Вхідна інформація – сприйняття – відчуття – уява – мислення – логічні узагальнення – пізнавальна діяльність

Щоб простежити, як саме організується пізнавальний процес згідно даного маршруту, за вхідну ми приймемо інформацію про таку країну, скажімо, як Єгипет. Насьогодні існує безліч програм на теле-

баченні, які надають детальну інформацію про будь-яку країну світу. Отже, почувши і сприйнявши інформацію такого типу, ми починаємо задумуватись над почутим. Єгипет у багатьох людей сприймається як країна сонця з сипучими пісками і пірамідами. Ми вже відчуваємо на собі яскраві промені сонця, які ніжно торкаються нашої тендітної шкіри. Ми не можемо не уявити себе в ролі туристів, які досконало вивчають всі принади запропонованої їхній увазі країни.

Від уяви відбувається перехід до мислення; ми плануємо, що і як ми будемо робити, потрапивши в Єгипет, ми намагаємося змодельювати якимось чином свою поведінку, алгоритм нашого перебування в цій країні тощо. Перебуваючи на наступному компоненті маршруту нашої моделі, на ступені логічних узагальнень, ми узагальнюємо почуту нами інформацію, відчуваємо певне задоволення, рівень культурного збагачення, усвідомлюємо значущість цієї інформації для свого особистісного розвитку. Ми розуміємо, що колоритна, цікава інформація обов'язково стане у нагоді за умов виконання будь-якої подальшої пізнавальної діяльності чи у випадку планування відпочинку.

На уроках англійської мови у середніх класах в загальноосвітній школі інформацію про міста, які вивчаються, можна подати таким чином, щоб вона сприймалася учнями таким чином, як ми сприйняли інформацію про Єгипет з побаченої та проаналізованої передачі.

Наведемо інший приклад. Проаналізуємо, як відбувається пізнавальний процес на даному маршруті під впливом інформації, скажімо, про Київ – столицю України – на уроках англійської мови. Учні сприйняли інформацію після розповіді вчителя про місто Київ. Розповідь не могла не вплинути на емпатію школярів: вони відчувають гордість за свою країну, за столицю – місто Київ, який на сьогодні виглядає як справжнє європейське місто. Кожен учень уявляє, як він крокує по оновленому Хрещатику, центральній вулиці міста, насолоджується красою і величністю столиці. Сприйнявши інформацію, учні задумуються, що можна побачити все почуте власними очима, переконатися у достовірності сказаного власноруч, тобто з'являється думка відвідати Київ і дізнатися ще більше нового, невідомого, невивченого, а нова інформація, яку розповів вчитель, стане у нагоді в майбутньому (що і є її практичним застосуванням).

Розглянемо третій маршрут організації пізнавального процесу згідно нашої фасилітативної моделі:

Вхідна інформація – сприйняття – мислення – логічні узагальнення – пізнавальна діяльність

Розглянемо, яким чином опановується навчальний матеріал за даним маршрутом у процесі вивчення англійської мови в середніх класах. За вхідну інформацію приймемо, приміром, інформацію щодо граматичної побудови речень. Вчитель пояснює теоретичний аспект правильної побудови речення в англійській мові за допомогою візуальних засобів (наочні таблиці, дошка, на яких міститься вся необхідна

інформація з граматики, яка вивчається). Сприймаючи інформацію, у школярів актуалізується мислення (оскільки над інформацією такого плану слід добре поміркувати), пропонують власні погляди щодо того чи іншого моменту, який їх зацікавив чи зумовив виникнення певних труднощів. Рухаючись далі, згідно нашої моделі, на ступені логічних узагальнень учні вже знають і розуміють, як граматично правильно побудувати речення в англійській мові.

З метою, щоб закріпити граматичний матеріал, необхідно здійснити його апробацію на практиці (пізнавальна діяльність – останній компонент нашого маршруту), виконавши ряд різноманітних граматичних завдань, заздалегідь підготовлених вчителем при розробці даного граматичного матеріалу.

Пропонуємо ще один варіант організації пізнавального процесу згідно наведеної нами фасилітативної моделі:

Вхідна інформація – сприйняття – мислення – уява – мислення – логічні узагальнення – пізнавальна діяльність

В середніх класах на уроках фізики учні вивчають закони електрики. Ці закони і слугуватимуть нам вхідною інформацією для дослідження пізнавального процесу за даним маршрутом. Почувши необхідну інформацію, учні її сприймають. Оскільки дана інформація – наукового плану, то від сприйняття відбувається перехід до мислення (не йдеться про актуалізацію емпатії): учні аналізують, синтезують, встановлюють аналогії, формулюють судження. Завдяки мисленню у свідомості учнів відтворюються певні уявні образи. Знаючи певні теоретичні моменти, школярі уявляють собі: якщо відбувається зіткнення води і струму, то виникає струм, який є досить небезпечним для життя людини.

Переходячи знову до мислення, учні узагальнюють почуте, роблять висновки. На ступені логічних узагальнень підлітки вже розуміють закони електрики. Маючи такі знання, можна застосувати їх у житті, запобігаючи багатьом нещасним випадкам (кінцевий компонент маршруту – пізнавальна діяльність).

На уроках англійської мови плин пізнавального процесу за таким маршрутом є можливим у разі вивчення, скажімо, часових форм дієслова, зокрема минулого неозначеного часу The Past Indefinite Tense. Вчитель пояснює основні моменти правильної побудови речень і запитань у минулому неозначеному часі (вхідна інформація). Учні, в свою чергу, намагаються осмислити, зрозуміти нову інформацію, виділити суттєві і важливі елементи. Просуваючись далі за нашим маршрутом, зазначимо, що у школярів актуалізується уява. Вони собі уявляють зустріч і розмову з іноземцем, цим самим розуміючи, що необхідно граматично правильно будувати речення, не змішуючи теперішній і минулий часові форми, оскільки розповідь буде беззмістовною і безглуздою. Рухаючись далі, вчитель доводить до відома, що в англійській мові можливими є також скорочення за умов використання за-

перечної і питально-заперечної форм. Щоб сприйняти дану інформацію, школярі знову здійснюють мисленнєву діяльність. На етапі логічних узагальнень учні вже осмислили, зрозуміли і засвоїли вживання і утворення часової форми The Past Indefinite Tense.

Здійснюючи практичну діяльність (виконання вправ, творчих, граматичних завдань), школярі закріплюють отримані раніше знання. Ми розглянули лише декілька маршрутів організації пізнавального процесу. Також можливими є й інші варіанти. Наприклад:

- вхідна інформація – сприйняття – відчуття – мислення – логічні узагальнення – пізнавальна діяльність;
- вхідна інформація – сприйняття – відчуття – уява – емпатія – пізнавальна діяльність;
- вхідна інформація – сприйняття – мислення – уява – емпатія – пізнавальна діяльність;
- вхідна інформація – сприйняття – мислення – відчуття – логічні узагальнення – пізнавальна діяльність.

Всі ці маршрути організації пізнавального процесу пов'язані з пам'яттю, оскільки отримана інформація відкладається у пам'яті, а потім використовується знову і знову у наступному циклі пізнавального процесу. Пам'ять є важливим психічним процесом, який має безпосереднє відношення до навчальної діяльності, вона деякою мірою є фундаментом, так як саме у пам'яті закарбовується набутий досвід, відчуття, умозаключення. На рис. 1 бачимо, що стрілка від «пам'яті» має двосторонній напрямок, тобто результати пізнавального процесу зберігаються в пам'яті, а набутий теоретичний і практичний емоційний досвід зумовлюється пам'яттю і актуалізується у пізнавальному процесі. Тобто, наступний етап пізнавального процесу вже відбувається на більш високому рівні усвідомлення. Отже, можемо говорити про висхідний розвиток пізнавального процесу.

На рис. 2 у вигляді схеми представлено фасилітативну модель опанування учнями іноземною мовою. Особливістю цієї моделі є поєднання трьох блоків: I – «Дії вчителя»; II – «Дії учнів»; III – «Результат». Центральним є блок II, який передбачає реалізацію учнями активних дій у процесі здійснення пізнавальної діяльності.

I блок – «Дії вчителя». Даний блок відображує алгоритм діяльності вчителя у процесі навчання учнів, послідовність його кроків. Першим кроком є вплив на емоції, почуття, що сприяє удосконаленню знань і досвіду, впливає на виникнення відчуттів: спогадів, асоціацій, бажань.

Заключним етапом блоку I – «Дії вчителя» – є третій підетап – аналіз і коригування вчителем переліку пропозицій, висловлених учнями.

Другий крок передбачає формулювання завдання, що має за мету впливати на мисленнєві процеси, формувати в учнів потребу і бажання розв'язати проблеми, а також сприяти становленню активної пі-

знавальної діяльності на уроках. Головною функцією вчителя на даному етапі є обґрунтувати для учнів всі можливі рекомендації, які формуються у процесі вивчення навчального матеріалу.

Рис. 2. Фасилітативна модель опанування учнями іноземною мовою

Дії учнів підпорядковуються діям вчителя. Саме під контролем вчителя учні здійснюють активну пізнавальну діяльність, усвідомлюють сутність поставленої проблеми, отримуючи при цьому почуття реалізованості, відчуття задоволення і радості. Школярі здійснюють активну мисленнєву діяльність, піднімаються на більш високі рівні

абстрагування, можуть здійснювати свої власні теоретичні узагальнення, аналіз та систематизацію вивченого матеріалу, формулювати наукові гіпотези та пропонувати власні шляхи їх розв'язання. Логічним завершенням попередніх двох блоків є отримання позитивних результатів у навчальному процесі.

Так, першим таким результатом є зацікавленість учнів з окреслених питань. Ця зацікавленість виникає в результаті впливу, здійснюваного вчителем на рівні емоцій, почуттів учня (блок I – „Дії вчителя”). В результаті такого впливу, виникнення спогадів, бажань, асоціацій, зацікавленості формується мотивування у поведінці учня, актуалізуються мотиви та стимули здійснення пізнавальної діяльності.

В результаті внутрішньої мотивації та впливу стимулюючих чинників у суб'єкта виникають бажання розв'язання даної ситуації, а отже, усвідомлення потреби у пошуці, визначенні та виборі шляхів розв'язання проблеми, покращення ситуації, вдосконалення умов реалізації пізнавальної діяльності, коригування власної поведінки тощо.

Третьою складовою блоку (III – «Результат») є формування власної позиції, коригування системи цінностей і світобачення, визначення своєї точки зору. Так, на даному етапі відбувається формування особистісної рефлексії школяра.

Висновки. Отже, формування власної позиції, точки зору та власної реакції школяра на зовнішні чинники здійснення пізнавальної діяльності є наслідком усвідомлення ним сутності проблеми, задоволення інтересу, виникнення почуттів радості, реалізованості та збагачення досвіду (блоки II-III). У випадку здійснення теоретичних узагальнень, а також за умов «підняття» на найвищий рівень абстрагування вибудовується вміння школяра здійснювати аналіз, синтез, узагальнення, доповнення та систематизацію навчального матеріалу. Результатом такої діяльності є формування здатності дитини до проведення внутрішніх діалогів.

Формування здатності учня до самостійного розв'язання будь-яких завдань у майбутньому формується у випадку підняття на найвищий теоретико-методологічний рівень (остання складова блоку II – «Дії учнів»). Сформулювавши існуючі наукові гіпотези та обґрунтувавши шляхи їх розв'язання, усвідомивши сутність наукових підходів і принципів, у школяра формується здатність до продукування власних підходів і розв'язання питань певної проблематики.

Дана схема зорієнтована на активізацію природних і набутих здібностей учнів, активізацію вчителем пізнавальних процесів особистості, залучення школярів до активних методів навчання. Це, в свою чергу, сприятиме підвищенню зацікавленості в навчанні, посиленню зв'язку з раніше вивченим матеріалом, з життєвим досвідом учнів тощо.

Список використаних джерел

1. Балл Г.О. Діалого-культурологічний підхід як напрям гуманізації освіти / Г.О. Балл, А.Г. Волинець, С.О. Копилов // Психологія – школі : зб. матер. Другого міжрегіон. наук. практ. семінару (Рівне, 16-18 січня, 1997 року). – К., 1997. – С. 16–18, 76–82.
2. Дьяконов Г.В. Психологія діалогу – наука про психічне, особистісне й духовне буття людини / Г.В. Дьяконов // Наукові студії із соціальної та політичної психології. – 2011. – Вип. 26. – С. 12–21. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsspp_2011_26_4.
3. Зливков В.Л. Професійна ідентичність та особистість педагога : навчальний посібник для студентів ВНЗ, рекомендовано МОН України / В.Л. Зливков. – Ніжин, 2014. – 131 с.
4. Костюк Г.С. Вопросы психологии мышления [Текст] / Григорий Силович Костюк // Психологическая наука в СССР. – М. : Просвещение, 1959. – Т. 1. – С. 357–440.
5. Михальчук Н.О., Мазурок О.М. Психологічна підготовка майбутнього викладача як необхідна умова гуманізації вищої школи / Н.О. Михальчук, О.М. Мазурок // Наука, освіта, суспільство очима молодих: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих науковців, 13–14 травня 2009 р., м.Рівне. – Рівне : РДГУ, 2009. – С. 130–131.
6. Михальчук Н.О., Хупавцева Н.О. Науково-організаційні засади підготовки спеціалістів для роботи в психологічній службі / Н.О. Михальчук, Н.О. Хупавцева // Актуальні проблеми практичної психології : Матеріали науково-практичної конференції “Актуальні проблеми практичної психології” в Ін-ті психології, історії та соціології Херсонського державного ун-ту 23–24 квітня 2009 р. – Ч. 2. – Херсон : ПП Вишемирський В.С., 2009. – С. 86–93.
7. Мусатов С.О. Основи психології спілкування: Матеріали до програми «Психологія. 11 клас. Профільний рівень» / С.О. Мусатов // Практична психологія та соціальна робота. – 2012. – № 2. – С. 69–80.
8. Rogers C.R. Freedom to learn for the 80's / Carl R. Rogers. – N.-Y. : Columbus, 1983. – 122 p.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Ball H.O. Dialoho-kulturolohichniy pidkhid yak napriam humanizatsii osvity / H.O. Ball, A.H. Volynets, S.O. Kopylov // Psykholohiia – shkoli : zb. mater. Druhoho mizhrehion. nauk. prakt. seminaru (Rivne, 16-18 sichnia, 1997 roku). – K., 1997. – S. 16–18, 76–82.
2. Diakonov H.V. Psykholohiia dialohu – nauka pro psykhične, osobystisne y dukhovne buttia liudyny / H.V. Diakonov // Naukovi studii iz sotsialnoi ta politychnoi psykholohii. – 2011. – Vyp. 26. – S. 12–21. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsspp_2011_26_4.
3. Zlyvko V.L. Profesiina identychnist ta osobystist pedahoha : navchalnyi posibnyk dlia studentiv VNZ, rekomendovano MON Ukrainy / V.L. Zlyvko. – Nizhyn, 2014. – 131 s.
4. Kostyuk G.S. Voprosy psixologii myshleniya [Tekst] / Grigorij Silovich Kostyuk // Psixologicheskaya nauka v SSSR. – M. : Prosveshhenie, 1959. – T. 1. – S. 357–440.
5. Mykhalchuk N.O., Mazurok O.M. Psykholohichna pidhotovka maibutnoho vykladacha yak neobkhidna umova humanizatsii vyshchoi shkoly / N.O. Mykhalchuk,

- O.M. Mazurok // Nauka, osvita, suspilstvo ochyma molodykh: Materialy II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii studentiv ta molodykh naukovtsiv, 13–14 travnia 2009 r., m.Rivne. – Rivne : RDHU, 2009. – S. 130–131.
6. Mykhalchuk N.O., Khupavtseva N.O. Naukovo-orhanizatsiini zasady pidhotovky spetsialistiv dlia roboty v psykholohichnii sluzhbi / N.O. Mykhalchuk, N.O. Khupavtseva // Aktualni problemy praktychnoi psykholohii : Materialy naukovo-praktychnoi konferentsii “Aktualni problemy praktychnoi psykholohii” v In-ti psykholohii, istorii ta sotsiolohii Khersonskoho derzhavnoho un-tu 23–24 kvitnia 2009 r. – Ch. 2. – Kher-son : PP Vyshemyrskyi V.S., 2009. – S. 86–93.
  7. Musatov S.O. Osnovy psykholohii spilkuвання: Materialy do prohramy «Psykhologia. 11 klas. Profilnyi riven» / S.O. Musatov // Praktychna psykholohiia ta sotsialna robota. – 2012. – № 2. – S. 69–80.
  8. Rogers C.R. Freedom to learn for the 80's / Carl R. Rogers. – N.-Y. : Columbus, 1983. – 122 p.

Hupavtseva N.O.

**FACILITATIVE MODEL FOR FOREIGN LANGUAGE STUDYING
AT CONTEMPORARY SECONDARY SCHOOLS**

The article describes a facilitative model of teaching at the lessons of a foreign language. This model was proposed taking into account the structure of cognitive sphere of the person. The routes of the organization of cognitive process according to this facilitative model were offered. These are such routes as: input information – perception – feelings – empathy – cognitive activity; input information – perception – feelings – imagination – thinking – logical generalizations – cognitive activity; input information – comprehension – thinking – logical generalizations – cognitive activity; input information – perception – thinking – imagination – thinking – logical generalizations – cognitive activity; input information – perception – feelings – thinking – logical generalizations – cognitive activity; input information – perception – feelings – imagination – empathy – cognitive activity, etc. It was analyzed how to learn the educational material according to these routes in the process of learning English by teens.

The author proposed a facilitative model of mastering by schoolchildren a foreign language. It was noted that a feature of this model was a combination of three blocks: I – “Teacher’s actions”; II – “Actions of schoolchildren”; III – “A result”. The central one is block II, which provides pupils with the implementation of active actions in the process of cognitive activity. The first block is “Actions of a teacher”. This block reflects the algorithm of the teacher’s activity in the process of teaching schoolchildren, the sequence of his/her steps. The second step is to formulate a task that aims to influence the thinking processes, to formulate the pupils’ need and desire to solve problems, and to promote active cognitive activity at the lessons. The main function of the teacher at this stage is to provide schoolchildren with all possible recommendations that are formed in the process of learning the material. The third component of the third block is the formation of pupils’ own position, adjustment of the system of values and outlook. It was stated that at this stage the main was a process of the formation of pupils’ personal reflection.

Keywords: *facilitation, facilitative model of learning, input information, perception, feelings, empathy, imagination, thinking, logical generalizations, cognitive activity.*

Хунавцева Н.А.

ФАСИЛИТАТИВНАЯ МОДЕЛЬ ОБУЧЕНИЮ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В СОВРЕМЕННОЙ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ

В статье описана фасилитативная модель обучения, которая используется на уроках иностранного языка с учётом структуры когнитивной сферы личности. Предложены маршруты организации познавательного процесса согласно данной фасилитативной модели. Это такие маршруты, как: входящая информация – восприятие – ощущения – эмпатия – познавательная деятельность; входящая информация – восприятие – ощущения – воображение – мышление – логические обобщения – познавательная деятельность; входящая информация – восприятие – мышление – логические обобщения – познавательная деятельность; входящая информация – восприятие – мышление – воображение – мышление – логические обобщения – познавательная деятельность; входящая информация – восприятие – ощущения – мышление – логические обобщения – познавательная деятельность; входящая информация – восприятие – ощущение – воображение – эмпатия – познавательная деятельность и др. Было проанализировано, каким образом осваивается учебный материал с помощью данных маршрутов в процессе изучения английского языка в средних классах.

Построено авторскую фасилитативную модель освоения учащимися иностранным языком. Отмечено, что особенностью этой модели является сочетание трёх блоков: I – «Действия учителя»; II – «Действия учащихся»; III – «Результат». Центральным является блок II, который предусматривает реализацию учащимися активных действий в процессе осуществления познавательной деятельности. I блок – «Действия учителя». Данный блок отображает алгоритм деятельности учителя в процессе обучения учащихся, последовательность шагов педагога. Второй шаг предполагает формулирование задачи, он непосредственно влияет на мыслительные процессы, формирует у учащихся потребность и желание решать проблемы, а также способствовать становлению активной познавательной деятельности на уроках. Главной функцией учителя на данном этапе является обоснование для учеников всех возможных рекомендаций, которые формируются в процессе изучения учебного материала. Третьей составляющей блока (III – «Результат») является формирование собственной позиции, корректировка системы ценностей и мировоззрения, формулирование своей точки зрения. Отмечено, что на данном этапе происходит формирование личностной рефлексии школьника.

Ключевые слова: *фасилитация, фасилитативная модель обучения, входящая информация, восприятие, ощущения, эмпатия, воображение, мышление, логические обобщения, познавательная деятельность.*